

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

12. jaanuar 2023*

Eelotsusetaotlus – Riigiabi – ELTL artikli 107 lõige 1 – Liikmesriigi õigusnormid, millega avalik-õiguslikule ettevõtjale nähakse ette kohustus osta elektrit taastuvenergia tootjatelt turuhinnast kõrgema hinnaga – Asjaomase abi ühe osa maksmata jätmine – Hüvitamise taotlus, mille need tootjad esitasid erinevale ametiasutusele kui see, kes põhimõtteliselt nende liikmesriigi õigusnormide kohaselt peab seda abi maksma ja kelle eelarve on mõeldud üksnes tema enda tegevuskulude katteks – Uus abi – Teatamiskohustus – Vähese tähtsusega abi – Määrus (EL) nr 1407/2013 – Artikli 5 lõige 2 – Kumuleerimine – Nende summade arvesse võtmine, mis on võrdlusperioodil liikmesriigi viidatud õigusnormide alusel juba saadud

Liidetud kohtuasjades C-702/20 ja C-17/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Augstākā tiesa (Senāts) (Läti kõrgeim kohus (senat)) 18. detsembri 2020. aasta ja 7. jaanuari 2021. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 22. detsembril 2020 ja 11. jaanuaril 2021, menetlustes

SIA „DOBELES HES“ (C-702/20),

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (kohtuasi C-17/21),

menetluses osalesid:

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,

Ekonomikas ministrija,

Finanšu ministrija,

SIA „GM“,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Prechal, K. Jürimäe, L. S. Rossi, M. L. Arastey Sahún, kohtunikud M. Ilešič, J.-C. Bonichot (ettekandja), N. Piçarra, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, M. Gavalec ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: A. Rantos,

kohtusekretär: ametnik C. Di Bella,

* Kohtumenetluse keel: läti.

arvestades kirjalikku menetlust ja 29. märtsi 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- SIA „DOBELES HES“ ja SIA „GM“, esindaja: J. Vaits,
- Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, esindajad: E. Bergmane, I. Birziņš, J. Miķelsons ja A. Ozola,
- Läti valitsus, esindajad: E. Bārdiņš, J. Davidoviča, I. Hūna ja K. Pommere,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller, A. Hoesch ja R. Kanitz,
- Hispaania valitsus, esindaja: M. J. Ruiz Sánchez,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja M. A. M. de Ree,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouchagiar, G. Braga da Cruz, I. Naglis ja I. Rubene,

olles 14. juuni 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlused puudutavad küsimust, kuidas tõlgendada ELTL artikli 107 lõiget 1, ELTL artikli 108 lõiget 3, komisjoni 18. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse [ELTL] artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT 2013, L 352, lk 1), ja nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrust (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli 108 kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9).
- 2 Taotlused on esitatud kahes kohtuvaidluses, mille pooled on vastavalt DOBELES HES ja GM (edaspidi koos „põhikohtuasja kaebajad“) ning Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (Läti avalike teenuste komisjon; edaspidi „reguleeriv asutus“) ning mis puudutavad elektri tagasiostmise hinna kindlaksmääramist tegevusloa saanud elektrijaotusettevõtte poolt liiga madalal tasemel DOBELES HESi puhul 1. märtsist 2006 kuni 30. novembrini 2007 ning GMi puhul 1. märtsist 2006 kuni 30. septembrini 2008.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Ühinemisleping ja ühinemisakt

- 3 Läti Vabariik kirjutas 16. aprillil 2003 alla lepingule Belgia Kuningriigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Iirimaa, Itaalia Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi,

Portugali Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi vahel Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga (ELT 2003, L 236, lk 17; edaspidi „ühinemisleping“) ning see jõustus 1. mail 2004.

4 Vastavalt ühinemislepingu artikli 1 lõikele 2 on vastuvõtutingimused ja muudatused Euroopa Liidu aluslepingutes sätestatud aktis Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (ELT 2003, L 236, lk 33; edaspidi „ühinemisakt“).

5 Võrdsel alusel teiste ühinemisakti sätetega ühinemislepingu lahutamatu osa moodustav artikkel 22 sätestab, et selle akti IV lisas loetletud meetmeid kohaldatakse vastavalt selles lisas sätestatud tingimustele.

6 Ühinemisakti IV lisa 3. peatüki punkt 1 sätestab:

„Järgmisi abiprogramme ja individuaalset abi, mis on uues liikmesriigis jõustatud enne ühinemiskuupäeva ja mida rakendatakse ka pärast nimetatud kuupäeva, käsitletakse ühinemise järel kui olemasolevat abi [ELTL] artikli [108] lõike 1 tähenduses:

a) enne 10. detsembrit 1994 jõustunud abimeetmed;

b) käesoleva lisa liites loetletud abimeetmed;

c) abimeetmed, mida uue liikmesriigi riigiabi järelevalveasutus enne ühinemiskuupäeva hindas ja mis loeti *acquis*'le vastavaks ning mille kohta [Euroopa K]omisjon ei ole esitanud punktis 2 ettenähtud korras vastuväiteid sel alusel, et on tõsiseid kahtlusi meetme kokkusobivuses ühisturuga.

Kõiki pärast ühinemiskuupäeva veel rakendatavaid meetmeid, mis kujutavad endast riigiabi ega vasta eespool kirjeldatud tingimustele, peetakse ühinemise järel uueks abiks [ELTL] artikli [108] lõike 3 kohaldamisel.“

7 Ühinemisakti IV lisa 3. peatüki punkt 2 kehtestab menetluse, mida kohaldatakse juhul, kui uus liikmesriik soovib, et komisjon kontrolliks abi selle peatüki punkti 1 alapunktis c osutatud korras, nähes ette, et sellisel juhul on tal nimetatud institutsiooniga korrapärased kontaktid. Vastavalt selle peatüki punktile 3 on komisjoni otsus esitada meetme kohta vastuväiteid sama peatüki punkti 1 alapunkti c tähenduses samaväärne ametliku uurimismenetluse algatamise otsusega nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL artikli 108] kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), tähenduses.

Määrus nr 1407/2013

- 8 Määruse nr 1407/2013 artikkel 3 „Vähese tähtsusega abi“ sätestab:

„1. Kui abimeetmed vastavad käesoleva määruse tingimustele, ei loeta neid [ELTL] artikli 107 lõike 1 kõikidele tingimustele vastavaks ja seetõttu vabastatakse nad [ELTL] artikli 108 lõike 3 kohasest teatamiskohustusest.

2. Liikmesriigi poolt ühele ettevõtjale antava vähese tähtsusega abi kogusumma ei tohi mis tahes kolme eelarveaasta pikkuse ajavahemiku jooksul ületada 200 000 eurot.

[...]“.

- 9 Selle määruse artikli 5 lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Vähese tähtsusega abi ei või kumuleerida samade abikõlblike kulude või samade riskifinantseerimismeetmete toetuseks antava riigiabiga, kui sellise kumuleerimise tulemusel ületab abi kõrgeima asjaomase ülemmäära või abisumma, mis on iga juhtumi iseärasusi arvestades kindlaks määratud grupierandi määruse või komisjoni otsusega. Sellist vähese tähtsusega abi, mida ei anta teatavate abikõlblike kulude katteks või mis ei tulene sellistest kuludest, võib kumuleerida muu riigiabiga, mida antakse grupierandi määruse või komisjoni otsuse alusel.“

- 10 Määruse artikli 7 „Üleminekusätted“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevat määrust kohaldatakse enne selle jõustumist antud abi suhtes, kui see abi vastab käesoleva määruse tingimustele. Abi, mis ei vasta nendele tingimustele, hindab komisjon vastavate raamdokumentide, suuniste, juhiste ning teatiste alusel.“

Määrus 2015/1589

- 11 Määruse 2015/1589 artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „abi“ – meede, mis vastab kõikidele [ELTL] artikli 107 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele;

b) „olemasolev abi“ –

i) igasugune abi, mis oli olemas enne ELi toimimise lepingu jõustumist vastavates liikmesriikides, see tähendab abiprogrammid ja individuaalne abi, mis kehtisid enne ja mida rakendatakse ka pärast ELi toimimise lepingu jõustumist vastavates liikmesriikides, ilma et eelõeldu piiraks [akti] Austria [Vabariigi], Soome [Vabariigi] ja Rootsi [Kuningriigi] ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (EÜT 1994, C 241, lk 21, ja EÜT 1995, L 1, lk 1)] artiklite 144 ja 172, [...] ühinemisakti IV lisa punkti 3 ja nimetatud lisa liite, [akti] Bulgaaria [Vabariigi] ja Rumeenia [ühinemise kohta Euroopa Liiduga ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (ELT 2005, L 157, lk 203)] V lisa punkti 2 ja punkti 3 alapunkti b ja nimetatud lisa liite ning [akti] Horvaatia [Vabariigi ühinemistingimuste ning Euroopa Liidu lepingus, Euroopa Liidu toimimise lepingus ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingus tehtavate muudatuste kohta (ELT 2012, L 112, lk 21)] IV lisa punkti 2 ja punkti 3 alapunkti b ja nimetatud lisa liite kohaldamist;

- ii) heakskiidetud abi, see tähendab komisjoni või [Euroopa Liidu N]õukogu poolt heakskiidetud abikavad või individuaalne abi;
 - iii) abi, mida peetakse heakskiidetuks vastavalt määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 4 lõikele 6 või käesoleva määruse artikli 4 lõikele 6 või enne määrust (EÜ) nr 659/1999, kuid vastavalt selle menetlusele;
 - iv) abi, mida peetakse olemasolevaks abiks vastavalt käesoleva määruse artiklile 17;
 - v) abi, mida peetakse olemasolevaks abiks, kuna on võimalik teha kindlaks, et selle kehtestamise ajal ei olnud see veel abi, vaid on muutunud selleks hiljem siseturu arengu tõttu ja ilma et liikmesriik oleks seda muutnud. Kui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist liidu õiguses, ei käsitata neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina;
- c) „uus abi“ – kogu abi, see tähendab abikavad ja individuaalne abi, mis ei ole olemasolev abi, sealhulgas olemasoleva abi muudatused;
- [...]“.
- 12 Selle määruse artikkel 2 „Uuest abist teatamine“ on sõnastatud järgmiselt:
- „1. Kui vastavalt [ELTL] artiklile 109 või muudele asjakohastele sätetele koostatud määrustes ei ole sätestatud teisiti, teatab kõnealune liikmesriik kõikidest uue abi andmise plaanidest komisjonile piisavalt aegsasti. Komisjon teatab viivitamata kõnealusele liikmesriigile teatise kättesaamisest.
2. Teatistes annab kõnealune liikmesriik kogu vajaliku teabe, et komisjon saaks teha otsuse vastavalt artiklitele 4 ja 9 [...]“.
- 13 Määruse artiklis 3 „Kavatsetud meetmete kehtestamise keeld“ on ette nähtud:
- „Vastavalt artikli 2 lõikele 1 ei kehtestata seda abi, millest tuleb teatada, enne kui komisjon on teinud või kui loetakse, et ta on teinud sellist abi lubava otsuse.“
- 14 Sama määruse artiklis 17 „Abi tagastamise aegumistähtaeg“ on sätestatud:
- „1. Komisjonil on õigus abi tagasi nõuda kümne aasta jooksul.
2. Tähtaja kulg algab päevast, mil abisaajale antakse ebaseaduslikku abi kas individuaalse abina või abikava raames. Igasugune komisjonipoolne või komisjoni nõudmise peale liikmesriigipoolne ebaseadusliku abiga seotud tegevus katkestab nimetatud tähtaja kulgemise. Katkenud aegumistähtaja kulg algab iga kord uuesti. Tähtaja kulg peatub ajaks, mil komisjoni otsus on arutusel Euroopa Liidu Kohtus.
3. Abi, mille suhtes aegumistähtaeg on möödunud, loetakse olemasolevaks abiks.“

Läti õigus

- 15 3. septembri 1998. aasta energiaseaduse (enerģētikas likums; *Latvijas Vēstnesis*, 1998, nr 273) artikli 40 lõike 1 ajavahemikul 1. juunist 2001 kuni 7. juunini 2005 kehtinud redaktsioonis (*Latvijas Vēstnesis*, 2001, nr 83) on sätestatud:

„Tegevusloa saanud elektrijaotusettevõtte ostab väikestelt hüdroelektrijaamadelt, mis asuvad tema registripiirkonnas ja mille võimsus ei ületa kahte megavatti, tingimusel, et nende elektrijaamade ja nende varustuse käitamine algas enne 1. jaanuari 2003, toodetud elektri ülejäägi, kui nende oma vajadused on rahuldatud ja vastavalt riiklikele elektrikvaliteedi parameetritele, kaheksa aasta jooksul alates asjaomase elektrijaama käitamise algusest hinnaga, mis vastab kahekordsele keskmisele elektri müügihinnale. Sellise ostuhinna määrab reguleeriv asutus.“

- 16 5. mai 2005. aasta elektrituruseaduse (elektroenerģijas tirgus likums; *Latvijas Vēstnesis*, 2005, nr 82) artikli 30 lõike 1 ajavahemikul 8. juunist 2005 kuni 31. detsembrini 2014 kehtinud redaktsioonis on sätestatud:

„Taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjad, kes alustasid oma tegevust enne käesoleva seaduse jõustumist, müüvad elektrit avalik-õiguslikule ettevõtjale vastavalt toimimise ja tarnetähtaegade nõuetele ning hindadele, mis kehtisid nende suhtes käesoleva seaduse jõustumise ajal.“

- 17 Selle seaduse artikli 30 lõike 3 ajavahemikul 8. juunist 2005 kuni 14. maini 2008 kehtinud redaktsioonis on sätestatud:

„Avalik-õiguslik ettevõtja peab eraldi registrit ostetud elektrienergia mahu ja maksumuse kohta vastavalt käesoleva sätte lõigetes 1 ja 2 sätestatud korrale. Selle ostuhinna maksavad kõik Läti elektrienergia lõpptarbijad proportsionaalselt oma elektritarbimisega, kui osa taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiast ostetakse avalik-õiguslikult ettevõtjalt või kui viimase kantud kulud kompenseeritakse.“

- 18 19. oktoobri 2000. aasta seaduse avalikke teenuseid reguleerivate asutuste kohta (likums „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem“; *Latvijas Vēstnesis*, 2000, nr 394) artikli 29 lõikes 1 on sätestatud:

„Reguleeriva asutuse tegevust rahastatakse tuludest, mis on saadud avalike teenuste reguleerimiseks mõeldud riigilõivude (edaspidi „riigilõiv“) ning reguleeriva asutuse osutatud avalike teenuste maksete kogumisest, mis on ette nähtud muudes seadustes ja määrustes.“

- 19 Selle seaduse artiklis 30 on ette nähtud:

„1. Avalike teenuste reguleerimise tagamiseks maksavad kõik reguleeritud sektorites avalike teenuste osutajad riigilõivu.“

2. Reguleeritud sektorite riigilõiv kantakse riigieelarvesse ja kirjendatakse reguleeriva asutuse kontole riigikassasse. Reguleeritud sektorites makstava riigilõivu eesmärk on üksnes tagada selle asutuse tegevuskulude katmine.“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

- 20 Põhikohtuasja kaebajad käitavad hüdroelektrijaamu ja toodavad seega elektrienergiat taastuvatest energiaallikatest.
- 21 Kuni 7. juunini 2005 sätestas energiaseaduse artikli 40 lõige 1, et elektritootjatel on teatud tingimustel õigus müüa oma elektritoodangu ülejääki tegevusloa saanud elektrijaotusettevõtjale hinnaga, mis vastab elektrienergia kahekordsele keskmisele müügihinnale.
- 22 See säte oli põhikohtuasja kaebajate suhtes kohaldatav.
- 23 Elektrienergia keskmise müügihinna määras kindlaks reguleeriv asutus, mis on sõltumatu avalik-õiguslik asutus, mis loodi avalikke teenuseid reguleerivate asutuste seadusega. See reguleeriv asutus on eraldiseisev juriidiline isik, ta tegutseb iseseisvalt ja haldab oma eelarvet, mis on seadusega heaks kiidetud.
- 24 Elektrituruseaduse redaktsiooniga, mis kehtis alates 8. juunist 2005, muudeti menetlust, mida kohaldatakse elektritootjate poolt toodangu ülejäägi müümisel suurendatud hinnaga. Siiski nägi selle seaduse artikli 30 lõige 1 ette, et taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele, kes olid sellel kuupäeval juba alustanud oma tegevust, kohaldatakse jätkuvalt varasemaid tingimusi, eelkõige hindade osas.
- 25 Reguleeriv asutus tõlgendas seda sätet nii, et selle tagajärjel blokeeritakse nende tootjate jaoks elektrienergia keskmine müügihind selles väärtuses, mis kehtis 7. juunil 2005, ega ajakohastanud seega seda hinda. Alates 8. juunist 2005 müüsid põhikohtuasja kaebajad oma toodangu ülejääki hinnaga, mis vastas tol hetkel kehtinud elektrienergia kahekordsele keskmisele müügihinnale, kuna reguleeriv asutus ei ajakohastanud seda tariifi enam alates sellest kuupäevast.
- 26 Seevastu leidis Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Läti konstitutsioonikohus) 20. jaanuari 2010. aasta kohtuotsuses, et elektrituruseaduse artikli 30 lõikes 1 kasutatud mõistet „hind“ tuleb mõista kui hindade kindlaksmääramise mehhanismi, mitte kui kindlaksmääratud hinda, ning tõlgendus, mille kohaselt ei olnud reguleerival asutusel pärast elektrituruseaduse jõustumist enam pädevust määrata kindlaks elektrienergia hinda, oli väär.
- 27 Põhikohtuasja kaebajad nõudsid reguleerival asutuselt „hüvitise“ maksmist kahju eest, mis tekkis asjaomase hinna kehtestamata jätmise tõttu alates 8. juunist 2005. Väidetav kahju vastab erinevusele hinna, mille avalik-õiguslik ettevõtja maksis põhikohtuasja kaebajatele, ja hinna vahel, millega avalik-õiguslik ettevõtja oleks pidanud neilt elektrit ostma, kui elektrienergia keskmine müügihind oleks nõuetekohaselt kindlaks määratud DOBELES HESi puhul ajavahemikul 1. märtsist 2006 kuni 30. novembrini 2007 ja GMi puhul ajavahemikul 1. märtsist 2006 kuni 30. septembrini 2008.
- 28 Kuna reguleeriv asutus keeldus neile vastavate summade maksmisest, pöördusid põhikohtuasja kaebajad 2011. aastal halduskohtu poole. Administratīvā apgabaltiesa (piirkondlik halduskohus, Läti) rahuldas 31. mai 2019. aasta ja 10. juuli 2019. aasta kohtuotsustega osaliselt DOBELES HESi ja GMi nõuded ning kohustas reguleerivat asutust maksuma neile vastavalt 3406,63 eurot ja 662,26 eurot. Leides siiski, et tegemist on riigiabi maksmisega, seadis Administratīvā apgabaltiesa (piirkondlik halduskohus) nende summade maksmise sõltuvusse tingimusest, et

komisjon on teinud otsuse selle abi lubamise kohta või loetakse, et ta on sellise otsuse teinud. Menetluse käigus palus ta nimelt komisjonilt arvamust ELTL artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, mille komisjon esitas 12. detsembril 2018.

- 29 Reguleeriv asutus esitas nende kohtuotsuste peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Neil asjaoludel otsustas Augstākā tiesa (Senāts) (Läti kõrgeim kohus (senat)) mõlemas põhikohtuasjas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused, mis on mõlemas kohtuasjas sõnastatud ühtemoodi:

- „1. Kas avalik-õigusliku ettevõtja kohustust osta elektrit turuhinnast kõrgema hinnaga taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatelt, kasutades ära lõpptarbijale pandud kohustust maksta proportsionaalselt tarbimisega, tuleb käsitada sekkumisena riigi poolt või riigi ressurssidest [ELTL] artikli 107 lõike 1 tähenduses?
2. Kas mõistet „elektrituru liberaliseerimine“ tuleb tõlgendada nii, et turu liberaliseerimine on juba toimunud, kui esinevad teatavad vabakaubanduse elemendid, nagu avalik-õigusliku ettevõtja sõlmitud lepingud tarnijatega teistest liikmesriikidest? Kas võib asuda seisukohale, et elektrituru liberaliseerimine algab hetkest, millal õigusaktidega antakse osale elektrikasutajatest (näiteks ülekandevõrku ühendatud elektrikasutajatele või jaotusvõrku ühendatud mittekodutarbijatest elektrikasutajatele) õigus elektrienergia tarnijat vahetada? Kuidas mõjutab elektrituru eeskirjade areng Lätis elektritootjatele antud toetuste hindamist [ELTL] artikli 107 lõike 1 seisukohast (esimesele küsimusele vastamiseks), võttes eelkõige arvesse 2007. aastast varasemat olukorda?
3. Kui esimesele ja teisele küsimusele antud vastusest nähtub, et elektritootjatele antud abi ei kujuta endast riigiabi [ELTL] artikli 107 lõike 1 tähenduses, siis kas asjaolu, et kaebaja tegutseb praegu liberaliseeritud elektriturul ja hüvitise maksmine annab talle praegu teiste asjaomasel turul tegutsevate ettevõtjatega võrreldes eelise, tähendab, et kahju hüvitamist tuleb lugeda riigiabiks [ELTL] artikli 107 lõike 1 tähenduses?
4. Kui esimesele ja teisele küsimusele antud vastusest nähtub, et elektritootjatele antud abi on [ELTL] artikli 107 lõike 1 tähenduses riigiabi, siis kas selles sättes ette nähtud riigiabi kontrolli raames tuleb asuda seisukohale, et kaebaja nõue, et talle hüvitataks kahju, mida talle tekitati seetõttu, et tema seadusest tulenevat õigust saada toodetud elektrienergia eest suuremat tasu ei järgitud täielikult, kujutab endast uue riigiabi saamise taotlust või varem saamata jäänud riigiabi osa väljamaksmise taotlust?
5. Kui neljandale küsimusele vastatakse, et kahju hüvitamise nõuet tuleb varasemate asjaolude kontekstis hinnata kui varem saamata jäänud riigiabi osa väljamaksmise taotlust, siis kas [ELTL] artikli 107 lõikest 1 tuleneb, et nüüd tuleb selle riigiabi maksmise kohta otsuse tegemiseks analüüsida turuolukorda praegu ja võtta arvesse kehtivaid õigusnorme (sealhulgas ülekompenseerimise vältimiseks praegu kehtivaid piiranguid)?
6. Kas [ELTL] artikli 107 lõike 1 tõlgendamisel on oluline, et tuuleelektrijaamadele anti minevikus erinevalt hüdroelektrijaamadest täielikku abi?
7. Kas [ELTL] artikli 107 lõike 1 tõlgendamiseks on oluline, et ainult osa hüdroelektrijaamadest, mis said ebatäielikke toetusi, saab praegu hüvitist?

8. Kas [määruse nr 1407/2013] artikli 3 lõiget 2 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kuna käesolevas asjas vaidlusaluse abi summa ei ületa vähese tähtsusega abi künnist, tuleb nimetatud abi lugeda vähese tähtsusega abi jaoks kehtestatud kriteeriumidele vastavaks? Kas määruse nr 1407/2013 artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et käesoleval juhul, arvestades komisjoni [24. aprilli 2017. aasta] otsuses SA.43140[– taastuvenergia ja koostootmise toetamine Lätis (NN/2015) (ELT 2017, C 176, lk 2)] esitatud tingimusi ülekompenseerimise ennetamiseks, võib tekitatud kahju eest hüvitise maksmise käsitlemist vähese tähtsusega abina tekitada lubamatut abi kumuleerimist?
9. Kui riigiabi andmine või maksmine on käesolevas asjas tuvastatud, siis kas [määruse 2015/1589] artikli 1 punkte b ja c tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu käesolevas asjas on tegemist uue riigiabiga, mitte olemasoleva riigiabiga?
10. Kui vastus üheksandale küsimusele on jaatav, siis kas selleks, et hinnata, kas kaebaja olukord on käsitletav olemasoleva abi andmisena määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti iv tähenduses, tuleb selle määruse artikli 17 lõike 2 tähenduses aegumistähtaaja lähtepunktina arvesse võtta ainult seda kuupäeva, millal abi tegelikult välja maksti?
11. Kui riigiabi andmine või maksmine on tuvastatud, siis kas [ELTL] artikli 108 lõiget 3 ning määruse 2015/1589 artikli 2 lõiget 1 ja artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et niisugust riigiabist teatamise menetlust, nagu on kõne all käesolevas kohtuasjas, loetakse kohaseks siis, kui liikmesriigi kohus rahuldab tekitatud kahju hüvitamise nõude tingimused, et on saadud komisjoni otsus, millega kiidetakse abi heaks, ja majandusministeeriumile antakse korraldus komisjoni kahe kuu jooksul alates kohtuotsuse tegemisest teavitada sellest kaubandustegevuseks antavast abist?
12. Kas [ELTL] artikli 107 lõike 1 tõlgendamisel on oluline, et kahju hüvitamist nõutakse avaliku sektori asutuselt (reguleeriv [asutus]), kes ei ole varem pidanud selliseid kulusid kandma ja kelle eelarve koosneb riigilõivudest, mida maksavad reguleeritud sektoritesse kuuluvad avaliku teenuse osutajad ja mida tuleb kasutada üksnes reguleeriva asutuse toimimise tagamiseks?
13. Kas selline hüvitamiskord, nagu on kõne all käesolevas kohtuasjas, on kooskõlas reguleeritud sektoritele kohaldatavate liidu õiguses sätestatud põhimõtetega, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/20/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenustega seotud lubade andmise kohta [(loadirektiiv) (EÜT 2002, L 108, lk 21; ELT eriväljaanne 13/29, lk 337)], mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/140/EÜ [(ELT 2009, L 337, lk 37)], artikliga 12 ja põhjendusega 30?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

30. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, mis kohustavad tegevusloa saanud elektriijaotusettevõtjat ostma taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiat turuhinnast

kõrgema hinnaga ja mis näevad ette, et sellest tulenevaid lisakulusid rahastatakse lõpptarbijatele kehtestatud kohustuslikust tasust, kujutab endast sekkumist „riigi ressurssidest“ selle sätte tähenduses.

- 31 Olgu meenutatud, et ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses „riigiabi“ kvalifitseerimine eeldab, et täidetud on neli tingimust, nimelt peab esinema riigi sekkumine või sekkumine „riigi ressurssidest“, see sekkumine võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust, see annab abi saajale valikulise eelise ning see kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi (2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia jt, C-425/19 P, EU:C:2021:154, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Esimene eelotsuse küsimus puudutab ainult esimest nendest tingimustest. Sellega seoses tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib meetme kvalifitseerida riigi sekkumiseks või „riigi ressurssidest“ antud abi, kui ühest küljest on meede vahetult või kaudselt antud riigi ressurssidest ja teisest küljest peab meede olema riigile omistatav (vt selle kohta 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia jt, C-425/19 P, EU:C:2021:154, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Mis puudutab esimesena riigile omistatavuse tingimust, siis tuleb märkida, et põhikohtuasjas kõne all olev hüvitamismehhanism on kehtestatud seadusega ning on seega omistatav asjaomasele liikmesriigile (vt selle kohta 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus *Vent de Colère!*, C-262/12, EU:C:2013:851, punkt 18, ja 28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Saksamaa vs. komisjon*, C-405/16 P, EU:C:2019:268, punkt 50).
- 34 Teisena, mis puudutab tingimust, et eelis tuleb anda „riigi ressurssidest“, mille kohta eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsemalt küsib, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et summad, mis tulenevad riigi poolt elektrienergia ostjatele kehtestatud lisatasust, on käsitatavad maksuna, mida kohaldatakse elektrienergia suhtes ja mis on pärit „riigi ressurssidest“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus *Essent Netwerk Noord* jt, C-206/06, EU:C:2008:413, punktid 47 ja 66).
- 35 Liikmesriigi õigusnormidega kehtestatud kohustuslikest maksetest tulenevaid vahendeid, mida hallatakse ja jaotatakse vastavalt samadele õigusnormidele, tuleb käsitada riigi ressurssidena ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus *Vent de Colère!*, C-262/12, EU:C:2013:851, punkt 25). Järelikult ei ole oluline, et rahastamise mehhanism ei kuulu kitsas tähenduses riigisisese õiguse kohaselt maksulaadsete maksete kategooriasse (16. septembri 2021. aasta kohtuotsus *FVE Holýšov I* jt, C-850/19 P, EU:C:2021:740, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Seevastu, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 36 märkis, ei piisa asjaolust, et tasu rahalist koormust kannab antud juhul tegelikult teatud isikute kategooria, selleks et tõendada, et sellest tasust saadavad vahendid on „riigi ressurssid“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Lisaks on vaja, et kõnealune tasu oleks riigisisese õiguse alusel kohustuslik.
- 37 Euroopa Kohus on seega otsustanud, et ei piisa sellest, kui võrguhaldurid kannavad oma lõpptarbijate elektrienergia müügihinnale üle lisakulutused, mis tulenevad kohustusest osta taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiat seaduses sätestatud hindadega, kuna see hüvitis tuleneb üksnes tavast, mitte aga seadusest tulenevast kohustusest (vt selle kohta 28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Saksamaa vs. komisjon*, C-405/16 P, EU:C:2019:268, punktid 70 ja 71).

- 38 Eeltoodust tuleneb, et vahendid, mida rahastatakse maksudest või muudest kohustuslikest tasudest vastavalt riigisisestele õigusnormidele ning mida hallatakse ja jaotatakse vastavalt nendele õigusnormidele, on „riigi ressursid“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.
- 39 Kuid nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 49, ei ole käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis nimetatud kriteerium ainus, mille alusel liigitada meedet nimetatud sätte tähenduses „riigi ressursiks“. Asjaolust, et need summad on pidevalt avaliku kontrolli all ja seega pädevate riigiasutuste käsutuses, piisab, et kvalifitseerida need „riigi ressursideks“ (16. mai 2002. aasta kohtuotsus *Prantsusmaa vs. komisjon*, C-482/99, EU:C:2002:294, punkt 37, ja 21. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *Eco TLC*, C-556/19, EU:C:220:844, punkt 36).
- 40 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlustest, et lisakulu, mis tekib tegevusloa saanud jaotusettevõtjal taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia ostmisel hinnaga, mis vastab elektrienergia kahekordsele keskmisele müügihinnale, rahastatakse asjaomaste Läti õigusnormide kohaselt kõikidele lõppkasutajatele kehtestatud kohustuslikust tasust, mida nad tasuvad proportsionaalselt oma tarbimisega.
- 41 Lisaks nähtub Euroopa Kohtule esitatud teabest, eelkõige sellest, mida Läti valitsus kohtuistungil esitas, et sellest tasust saadud rahalisi vahendeid kogub, haldab ja jaotab äriühing, mis kuulub täielikult asjasse puutuva liikmesriigile, ning neid vahendeid ei saa kulutada muudel eesmärkidel kui need, mis on ette nähtud seaduses, see tähendab eelmises punktis nimetatud lisakulu hüvitamiseks. Need rahalised vahendid on seega pidevalt avaliku kontrolli all.
- 42 Sellest järeldub – kuigi seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et vahendid, mille abil antakse asjaomaseid Läti õigusnorme kohaldades taastuenergia tootjatele hinnaeelis, on „riigi ressursid“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, arvestades selle mõiste kahte alternatiivset kriteeriumi, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 38 ja 39.
- 43 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele eelotsuse küsimusele vastata, et ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, mis kohustavad tegevusloa saanud elektrienergia tootjat ostma taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiat turuhinnast kõrgema hinnaga ja mis näevad ette, et sellest tulenevaid lisakulusid rahastatakse lõpptarbijatele kehtestatud kohustuslikust tasust, või mis näevad ette, et nende lisakulude katmiseks kasutatavad vahendid jäävad pidevalt avaliku kontrolli alla, kujutavad endast sekkumist „riigi ressursidest“ selle sätte tähenduses.

Teine küsimus

- 44 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et eelise kvalifitseerimine „riigiabiks“ selle sätte tähenduses sõltub tingimusest, et asjaomane turg on enne täielikult liberaliseeritud, ning jaatava vastuse korral, millised asjaolud võimaldavad määrata kindlaks elektrituru liberaliseerimise kuupäeva Lätis.
- 45 Läti valitsuse arvates tuleb see küsimus tunnistada vastuvõetamatuks, kuna see ei saa mõjutada põhikohtuasjade lahendust. Nimelt vastavad põhikohtuasja kaebajate nõutud summad riigiabi tingimustele sõltumata asjaomase elektrituru liberaliseerimise kuupäevast.
- 46 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et ainult liikmesriigi kohus, kelle lahendada on vaidlus ja kes vastutab langetatava kohtuotsuse eest, saab kohtuasja eripära arvestades hinnata nii eelotsuse vajalikkust oma otsuse tegemiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust.

Järelikult, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õigusnormi tõlgendust või kehtivust, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema (16. juuni 2015. aasta kohtuotsus Gauweiler jt, C-62/14, EU:C:2015:400, punkt 24, ja 7. veebruari 2018. aasta kohtuotsus American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, punkt 31).

- 47 Seega kehtib eeldus, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletud liidu õigusnormi tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (16. juuni 2015. aasta kohtuotsus Gauweiler jt, C-62/14, EU:C:2015:400, punkt 25, ja 7. veebruari 2018. aasta kohtuotsus American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, punkt 32).
- 48 Käesoleval juhul puudutab teine eelotsuse küsimus mõistet „riigiabi“ ELTL artikli 107 tähenduses ning selle suhtes kehtib seega käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis meenutatud asjakohasuse eeldus.
- 49 Seda asjakohasuse eeldust ei saa käesolevas asjas ümber lükata. Nimelt on selge, et põhikohtuasjad puudutavad taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele Läti õigusnormide alusel antud hinnaeelise kvalifitseerimist abiks. Kuid nagu väidab komisjon oma seisukohtades, võib elektrituru liberaliseerise puudumine mõjutada selle kvalifitseerimise tingimusi, mis on seotud sellega, et asjaomane sekkumine võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust, ja sellega, et see kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 31.
- 50 Sellest tuleneb, et Läti valitsuse esitatud asja läbivaatamist takistav asjaolu tuleb tagasi lükata.
- 51 Mis puudutab asjaomase turu liberaliseerimise mõju abi olemasolu hindamisele, siis tuleb meenutada, et riigiabi võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustada või ähvardada kahjustada konkurentsi, isegi kui asjaomane turg on vaid osaliselt konkurentstile avatud. Selleks, et riigi sekkumine oma ressursside abil võiks kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustada või ähvardada kahjustada konkurentsi, piisab, kui abimeetme rakendamise ajal on asjaomasel turul tegelikult konkurentsiolukord (23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, punktid 39 ja 40).
- 52 Sellest tuleneb, et teatavatele ettevõtjatele antud eelis võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ja moonutada konkurentsi juba enne selle turu täielikku liberaliseerimist (vt selle kohta 10. juuni 2010. aasta kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA, C-140/09, EU:C:2010:335, punkt 49).
- 53 Järelikult ei ole Läti elektrituru täieliku liberaliseerimise kuupäev asjasse puutuv hindamisel, kas abi, mida avalik-õiguslik ettevõtja andis selles liikmesriigis, ostes taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiat turuhinnast kõrgema hinnaga, tuleb kvalifitseerida riigiabiks.
- 54 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele eelotsuse küsimusele vastata, et ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et eelise kvalifitseerimine „riigiabiks“ selle sätte tähenduses ei sõltu tingimusest, et asjaomane turg on enne täielikult liberaliseeritud.

Kolmas küsimus

- 55 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui asjasse puutuvate Läti õigusnormide alusel taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele antud eelis ei kujuta endast „riigiabi“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, võib põhikohtuasja kaebajate nõutud summade tasumine seevastu kujutada endast „abi“ maksmist selle sätte tähenduses.
- 56 Kõigepealt tuleb meenutada, et ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses ei ole Euroopa Kohtul pädevust hinnata põhikohtuasja faktilisi asjaolusid või kohaldada tema tõlgendatavaid liidu õigusnorme riigisisestele meetmetele ja asjaoludele, kuna nimetatud küsimused kuuluvad riigisisese kohtu ainupädevusse (10. juuni 2010. aasta kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA, C-140/09, EU:C:2010:335, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 57 Sellest järeldub, et käesoleval juhul ei ole Euroopa Kohus eelkõige pädev kindlaks tegema, kas põhikohtuasjas kõne all olevad summad kujutavad endast riigiabi.
- 58 Seevastu on Euroopa Kohus pädev andma eelotsusetaotluse esitanud kohtule kõik liidu õiguse tõlgendamise juhtnöörid, mis võimaldavad sel kohtul tema menetluses oleva kohtuasja lahendamisel hinnata riigisisese meetme vastavust liidu õigusele. Riigiabi valdkonnas võib Euroopa Kohus anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tõlgendusjuhised, mis võimaldavad viimasel kindlaks teha, kas riigisisest meetet saab kvalifitseerida riigiabiks liidu õiguse tähenduses (10. juuni 2010. aasta kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA, C-140/09, EU:C:2010:335, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 59 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et riigiabi, mis seisneb avaliku võimu meetmetes, mis soodustavad teatud ettevõtjaid või teatud tooteid, on õiguslikult olemuslikult erinev kahjuhüvitisest, mida riigisisestelt ametiasutustelt võidakse eraõiguslikele isikutele välja mõista nende poolt neile isikutele tekitatud kahju hüvitamiseks. Samuti ei ole kahjuhüvitis liidu õiguse tähenduses riigiabi (vt selle kohta 27. septembri 1988. aasta kohtuotsus Asteris jt, 106/87–120/87, EU:C:1988:457, punktid 23 ja 24).
- 60 Seevastu, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 69 ja 70 märkis, ei ole selle kindlaks tegemiseks, kas summad vastavad „riigiabile“, oluline, kas nõuded, milles palutakse need välja mõista, kvalifitseeritakse riigisisese õiguse alusel „hüvitisnõueteks“ või „kahju hüvitamise nõueteks“.
- 61 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabest, et põhikohtuasjade kaebajate poolt Läti halduskohtule reguleeriva asutuse vastu esitatud kaebustega soovitakse saavutada seda, et neile makstaks energiaseaduse artikli 40 lõike 1 alusel summad, mida neil oli enda arvates endiselt õigus saada pärast 2005. aastat elektrituruseaduse artikli 30 lõike 1 alusel. Nimelt leidis Latvijas Republikas Satversmes tiesa (konstitutsioonikohus) 20. jaanuari 2010. aasta otsuses, et artikli 30 lõike 1 väära tõlgendamise tõttu jättis reguleeriv asutus ekslikult ajakohastamata taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia tagasiostuhinna alates 8. juunist 2005.
- 62 Seevastu ei nähtu eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest, et põhikohtuasjas kõne all olevad summad on laadilt „kahju hüvitamine“ käesoleva kohtuotsuse punktis 59 viidatud kohtupraktika tähenduses. Nimelt ei taotle põhikohtuasja kaebajad sellise kahju hüvitamist, mis oleks erinev

kahjust, mis seisneb selles, et neile ei ole täielikult üle kantud eelist, mida neil enda arvates oli aastatel 2006–2008 Läti õigusaktide kohaselt õigus saada. Olukord oleks aga erinev, kui põhikohtuasjade ese oleks olnud selle maksmata jätmise tagajärjel tekkinud kahju hüvitamine.

- 63 Sellest järeldeb, et põhikohtuasjas kõne all olevad summad on oma olemuselt identsed nendega, mille põhikohtuasja kaebajad on aastatel 2006–2008 nende õigusnormide alusel juba saanud ja mille puhul nad nõuavad üksnes summa korrigeerimist.
- 64 Neil asjaoludel sõltub selliste summade – nagu need, mida nõuavad põhikohtuasja kaebajad – asjakohaste Läti õigusnormide alusel „riigiabiks“ kvalifitseerimine sellest, kas taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele nimetatud õigusnormide alusel antud eelis ise on riigiabi.
- 65 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui riigisiseste õigusnormidega on kehtestatud „riigiabi“ selle sätte tähenduses, kujutab sellise summa väljamõistmine, mida kohtus nende õigusnormide alusel nõuti, endast samuti sellist abi.

Neljas küsimus

- 66 Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele antud hinnaeelis kujutab endast „riigiabi“ selle sätte tähenduses, tuleb põhikohtuasja kaebajate nõudeid käsitada kui nõudeid maksta välja selle riigiabi osa, mida ei ole saadud, või kui nõudeid, et kohus määraks neile eraldiseisva riigiabi.
- 67 Sellega seoses nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 61–63, et põhikohtuasja kaebajate taotluste eesmärk on, et neile makstaks osa hinnaeelisest, mis anti taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele, mida nad oleks pidanud enda arvates saada aastatel 2006–2008 kehtinud Läti õigusnormide alusel.
- 68 Järelikult, kui see hinnaeelis kujutab endast „riigiabi“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, siis põhikohtuasja kaebajate nõuded vastavad nõudele maksta välja üks osa sellest riigiabist.
- 69 Siiski leiab komisjon, et summad, mida liikmesriigi kohus põhikohtuasja kaebajatele välja mõistis, kujutavad endast asjaomaste Läti õigusnormidega kehtestatud hinnaeelisest erinevat riigiabi.
- 70 Oma seisukoha põhjendamiseks väidab komisjon kõigepealt, et Administratīvā apgabaltiesa (piirkondlik halduskohus) kohtuotsustega määratud „riigiabi“ õiguslik alus ei ole energiaseadus, vaid selle kohtu otsused ise.
- 71 Tuleb siiski tõdeda, et nendes kohtuotsustes määras nimetatud kohus põhikohtuasja kaebajate nõutud summad, kohaldades sõnaselgelt elektrituruseadust niisugusena, nagu seda on tõlgendanud Latvijas Republikas Satversmes tiesa (konstitutsioonikohus).
- 72 Seejärel leiab komisjon 8. detsembri 2011. aasta kohtuotsuse *France Télécom vs. komisjon* (C-81/10 P, EU:C:2011:811) punktile 17 tuginedes üldiselt, et liidu õiguse seisukohast ei ole oluline, kas riigiabi on andnud kohus või mõni muu asutus, eelkõige haldusasutus. Komisjon väidab, et riigiabi meetmed on määratletud objektiivselt nende mõju kaudu, mitte aga nende

põhjuste või eesmärkide kaudu. Kui aga liikmesriigi kohus ei saaks riigiabi anda, ei määratletaks mõistet „riigiabi“ asjaomase meetme tagajärgede põhjal „objektiivselt“, vaid „subjektiivselt“, lähtuvalt selle vastu võtnud avaliku võimu organist.

- 73 Käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis viidatud kohtupraktika, mille kohaselt ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses „riigiabi“ iseloomustab selle mõju, mitte aga eesmärgid, ei tähenda siiski, et riigiabi määratletakse ammendavalt selle mõju järgi, välistades kõik muud kriteeriumid. Nimelt on riigiabi määratletud ka selle laadi järgi, kas või seetõttu, et seda antakse „riigi ressurssidest“, nagu see on ELTL artikli 107 lõikes 1 sõnaselgelt ette nähtud. Järelikult ei ole komisjoni viidatud kohtupraktikal sellist tähendust, mille see institutsioon sellele omistab. Eelkõige ei saa sellest teha mingeid järeldusi võimaluse kohta, et riigisisene kohus määrab riigiabi.
- 74 Lõpuks tugineb komisjon 4. märtsi 2020. aasta kohtuotsusele *Buonotourist vs. komisjon* (C-586/18 P, EU:C:2020:152), milles Euroopa Kohus väidetavalt leidis, et Itaalia Vabariik oli Consiglio di Stato (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) otsusega andnud bussiveoteenuste osutajale riigiabi, mis seisneb hüvitisel avaliku teenindamise kohustuste eest.
- 75 Siiski tuleb märkida, et selles kohtuotsuses märkis Euroopa Kohus üksnes – nagu nähtub selle otsuse punktist 97 –, et „Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) oli kõnealuse meetme kohta teinud otsuse“. Kuigi liikmesriigi kohus võib vajaduse korral teha kohtuotsuse, millest tuleneb, et üks pooltest peab riigisisese õiguse kohaselt saama riigiabile vastava summa, ei tähenda see mingil juhul, et ta annab ise seda abi. Sellise kohtuotsuse ainus tagajärg on kohtuotsuse seadusjõu alusel see, et teine pool, üldjuhul pädev haldusasutus, on kohustatud kõnealuse abi välja maksma. Seega kohtuasjas, milles tehti 4. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Buonotourist vs. komisjon* (C-586/18 P, EU:C:2020:152), oli hüvitis avaliku teenindamise kohustuse eest ette nähtud Itaalia ametiasutuste otsusega, nagu nähtub selle kohtuotsuse punktist 17.
- 76 Igal juhul ei saa riigiabi kehtestamine kui selline tuleneda kohtuotsusest. Nimelt on abi kehtestamine seotud otstarbekuse hinnanguga, mis ei ole kohtu ülesannetele omane.
- 77 Tuleb lisada, et riigiabi käsitlevate õigusnormide kohaldamine tugineb ühelt poolt riigisisestest kohtute ning teiselt poolt komisjoni ja liidu kohtute vahelisele lojaalse koostöö kohustusele, mille raames igaüks täidab ülesannet, mis talle EL toimimise lepinguga on antud. Selle koostöö raames peavad riigisisestest kohtud võtma kõik vajalikud üld- või erimeetmed, et tagada nende kohustuste täitmine, mis tulenevad liidu õigusest, ja hoiduma võtmast meetmeid, mis võivad ohustada aluslepingu eesmärkide saavutamist, nagu see tuleneb ELL artikli 4 lõikest 3 (21. novembri 2013. aasta kohtuotsus *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 41).
- 78 Järelikult, kuna asjaomased riigisisestest õigusnormid näevad ette eelise, mis kujutab endast riigiabi taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele, ei saa Administratīvā apgabaltiesa (piirkondlik halduskohus) kohtuotsuste aluseks olnud põhikohtuasjade kaebajatele määratud summasid mingil juhul pidada sellest eelisest eraldiseisvaks riigiabiks.
- 79 Seega tuleb neljandale küsimusele vastata, et ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi õigusnorme, millega nähakse ette seaduslik õigus saada suurendatud tasu taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia eest, loetakse „riigiabiks“ selle sätte tähenduses, siis tuleb kohtule esitatud nõudeid seda õigust täielikult kasutada käsitada kui nõudeid tasuda selle riigiabi saamata jäänud osa, mitte aga kui nõudeid, et kohus, kelle poole pöörduti, määraks neile eraldi riigiabi.

Viies küsimus

- 80 Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui põhikohtuasjas käsitletavaid nõudeid tuleb käsitada saamata jäänud riigiabi osa väljamaksmise nõuetena, tuleb selle väljamakse puhul arvesse võtta selle tegemise hetke elektrituru olukorda ja kehtinud õigusnorme, sealhulgas ülekompenseerimise osas kehtivaid piiranguid.
- 81 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimus puudutama liidu õiguse tõlgendamist, mis on objektiivselt vajalik liikmesriigi kohtu otsuse tegemiseks (vt selle kohta Euroopa Kohtu presidendi 7. septembri 2016. aasta kohtumäärus Velikova, C-228/15, ei avaldata, EU:C:2016:641, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 82 Tuleb märkida, et viiendas eelotsuse küsimuses nimetatud asjaolud puudutavad sisuliselt hinnangut selle kohta, kas põhikohtuasjas kõne all olevad meetmed on siseturuga kokkusobivad, juhul kui need tuleb kvalifitseerida riigiabiks. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kuulub aga abimeetmete või abikava siseturuga kokkusobivusele hinnangu andmine komisjoni ainupädevusse, alludes samas liidu kohtu kontrollile (23. märtsi 2006. aasta kohtuotsus Enirisorse, C-237/04, EU:C:2006:197, punkt 23, ja 27. jaanuari 2022. aasta kohtuotsus Fondul Proprietatea, C-179/20, EU:C:2022:58, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika). Järelikult on see küsimus põhikohtuasjade lahendamiseks ilmselgelt tarbetu.
- 83 Eespool toodu tõttu on viies küsimus vastuvõetamatu.

Kuues ja seitsmes küsimus

- 84 Kuuenda ja seitsmenda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas ELTL artikli 107 lõike 1 tõlgendamisel on oluline esiteks asjaolu, et tuuleelektrijaamad on erinevalt hüdroelektrijaamadest saanud minevikus täielikku abi, ja teiseks asjaolu, et üksnes osa hüdroelektrijaamadest saab hüvitist.
- 85 Olgu meenutatud, et vajadus tõlgendada liidu õigust, mis oleks riigisisesele kohtule tarvilik, eeldab, et riigisisene kohus määratleks esitatud küsimusi ümbritseva faktilise ja õigusliku raamistiku või vähemalt selgitaks nende küsimuste aluseks olevaid faktilisi oletusi. ELTL artiklis 267 sätestatud menetluse raames on Euroopa Kohus nimelt pädev otsustama liidu õigusnormide tõlgenduse üle üksnes nende asjaolude põhjal, mis liikmesriigi kohus on talle esitanud (26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Balgarska energiyna borsa, C-347/16, EU:C:2017:816, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 86 Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt kehtib kõnealune täpsuse nõue iseäranis konkurentsioiguse valdkonnas, mille tunnuseks on keerulised faktilised ja õiguslikud olukorrad (26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Balgarska energiyna borsa, C-347/16, EU:C:2017:816, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 87 Tuleb rõhutada, et eelotsusetaotluses sisalduv teave ei pea mitte ainult võimaldama Euroopa Kohtul anda tarvilikku vastust, vaid tagama liikmesriikide valitsustele ja teistele huvitatud pooltele võimaluse esitada Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 23 alusel tõhusalt oma seisukohad. Need eelotsusetaotluse sisu suhtes kehtivad nõuded on otsesõnu esitatud Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 ning eelotsusetaotluse esitanud kohus peab ELTL artikli 267 alusel

koostöö tegemisel olema neist teadlik ja neid rangelt järgima (26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus *Balgarska energiyna borsa*, C-347/16, EU:C:2017:816, punktid 58 ja 59 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 88 Käesoleval juhul tuleb aga tõdeda, et eelotsusetaotlus, milles põhiliselt viidatakse käesoleva kohtuotsuse punktis 84 nimetatud asjaoludele, ei sisalda selgitusi põhjuste kohta, miks eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib Euroopa Kohtult nende asjaolude asjasse puutuvuse kohta ELTL artikli 107 lõike 1 tõlgendamisel.
- 89 Neil asjaoludel tuleb kuues ja seitsmes küsimus tunnistada vastuvõetamatuks.

Kaheksas küsimus

- 90 Kaheksanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määrust nr 1407/2013, eelkõige selle artikli 5 lõiget 2, tuleb tõlgendada nii, et vähese tähtsusega abi suhtes ette nähtud kriteeriumid on kohaldatavad põhikohtuasjas kõne all oleva abi suhtes, kuna abi summa ei ületa selle määruse artikli 3 lõikes 2 sätestatud vähese tähtsusega abi ülemmäära.
- 91 Kuigi – nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 82 – liikmesriigi kohtud ei ole pädevad otsustama riigiabi siseturuga kokkusobivuse üle, võib seevastu nende poole pöörduda vaidlustega, kus neil tuleb tõlgendada ja kohaldada mõistet „abi“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, et eelkõige kindlaks teha, kas ELTL artikli 108 lõikes 3 ette nähtud eelkontrolli menetlusest mööda minnes võetud meetme puhul oleks nimetatud menetlust pidanud kohaldama või mitte (18. juuli 2007. aasta kohtuotsus *Lucchini*, C-119/05, EU:C:2007:434, punkt 50, ja 26. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus *DEI ja komisjon vs. Alouminion tis Ellados*, C-590/14 P, EU:C:2016:797, punkt 98). Seega võib liikmesriigi kohus olla kohustatud hindama, kas riigiabi kuulub vähese tähtsusega abi erandkorra alla, mille suhtes ei kehti nimetatud artikli 108 lõikes 3 sätestatud teatamiskohustus.
- 92 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas määrus nr 1407/2013 on põhikohtuasjades kohaldatav seetõttu, et põhikohtuasja arutav kohus on põhikohtuasja kaebajatele määranud tagasihoidliku summa ehk vastavalt 3406,63 eurot ja 662,26 eurot. Siiski tuleb selle määruse artikli 5 lõike 2 kohaselt vähese tähtsusega abi ülemmäära hindamisel lähtuda abist, mis on juba antud „samade abikõlblike kulude“ eest või „samade riskifinantseerimismeetmete toetuseks“. Ent nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 63 ja 67, vastavad põhikohtuasja kaebajatele määratud summad selle kogusumma korrigeerimisele, mida nad on juba saanud ja veel nõudnud aastatel 2006–2008, elektrituruseaduse artikli 30 lõike 1 alusel. Seega, kui põhikohtuasjas käsitletud abi tuleb lugeda riigiabiks, tuleb selle abi vähest tähtsust hinnata, võttes arvesse nii põhikohtuasja kaebajate poolt sellel alusel võrdlusperioodil juba saadud summasid kui ka veel taotletud summasid.
- 93 Seega tuleb kaheksandale eelotsuse küsimusele vastata, et määrust nr 1407/2013, eelkõige selle artikli 5 lõiget 2, tuleb tõlgendada nii, et selle määruse artikli 3 lõikes 2 sätestatud vähese tähtsusega abi ülemmäära järgimise hindamisel tuleb arvestada abisummat, mida asjaomaste riigisiseste õigusnormide kohaselt on nõutud, millele lisanduvad väljamaksed, mida samade õigusnormide alusel võrdlusperioodil juba on saadud.

Üheksas ja kümnes küsimus

- 94 Üheksanda ja kümnenda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse 2015/1589 artikli 1 punkte b ja c tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui põhikohtuasja kaebajate nõutud summad vastavad riigiabile, tuleb see abi kvalifitseerida „uueks“ või „olemasolevaks“ abiks selle sätte tähenduses. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib eelkõige teada, kas neid summasid võib määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti iv kohaselt lugeda „olemasolevaks abiks“.
- 95 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 62 ja 63, moodustavad põhikohtuasja kaebajate nõutud summad osa hinnaeelisest, mida neil kui taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatel oli nende arvates õigus saada aastatel 2006–2008 kehtinud Läti õigusnormide alusel. Järelikult on need summad laadilt samad kui nimetatud hinnaeelis.
- 96 Seetõttu sõltub küsimus, kas põhikohtuasjas kõne all olevad summad tuleb kvalifitseerida „uueks abiks“ või „olemasolevaks abiks“, sellest, kummale nendest kahest kvalifikatsioonist vastab see hinnaeelis, millega need summad on seotud, juhul kui seda eelist tuleb lugeda „riigiabiks“.
- 97 Kuna tegu on põhikohtuasja faktiliste asjaolude õigusliku kvalifitseerimisega, mis kuulub eelotsusetaotluse esitanud kohtu ainupädevusse, siis tuleb meenutada, et Euroopa Kohus saab üksnes anda sellele kohtule juhised liidu õiguse sätete tõlgendamiseks, mida viimane peab kohaldama.
- 98 Määruse 2015/1589 artikli 1 punkt c näeb ette, et „uus abi“ on „kogu abi, see tähendab abikavad ja individuaalne abi, mis ei ole olemasolev abi, sealhulgas olemasoleva abi muudatused“. Seega, selleks et riigiabi saaks pidada „uueks abiks“, peab olema tõendatud, et see ei ole „olemasolev abi“ määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b tähenduses, mis eristab mitut olemasoleva abi kategooriat.
- 99 Esiteks on määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunktis i „olemasolevaks abiks“ nimetatud „abiprogrammid ja individuaalne abi, mis kehtisid enne ja mida rakendatakse ka pärast ELi toimimise lepingu jõustumist vastavates liikmesriikides“.
- 100 Sellega seoses tuleb meenutada, et hinnaeelist hüdroelektritootjatele, mis oli kehtestatud enne Läti Vabariigi ühinemist liiduga energiaseaduse artikli 40 lõikes 1, pikendati elektrituruseaduse artikli 30 lõikega 1.
- 101 Siiski, nagu nähtub määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti i sõnastusest, kohaldatakse seda sätet, „ilma et eelõeldu piiraks [...] ühinemisakti IV lisa [...] kohaldamist“. IV lisa 3. peatüki punkti 1 teisest lõigust tuleneb, et kõiki pärast ühinemiskuupäeva veel rakendatavaid meetmeid, mis kujutavad endast riigiabi, käsitatakse uue abina, välja arvatud juhul, kui neid on rakendatud enne 10. detsembrit 1994, kui need on loetletud eespool nimetatud IV lisa liites või kas nendest on komisjonile teatatud, ilma et komisjon oleks esitanud vastuväiteid tõsiste kahtluste tõttu meetmete kokkusobivuse kohta siseturuga.
- 102 Käesoleval juhul ei ole asjasse puutuvaid riigisiseseid õigusnorme mainitud ühinemisakti IV lisa liites ning eelotsusetaotlusest ei nähtu, et neid oleks rakendatud enne 10. detsembrit 1994, ega seda, et komisjoni oleks neist kui abikavast teavitatud.

- 103 Neil asjaoludel ei saa energiaseadusega kehtestatud hinnaelist, mida on pikendatud elektrituruseadusega, kvalifitseerida „olemasolevaks abiks“ määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti i tähenduses, kuid seda peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 104 Teiseks on määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunktides ii ja iii määratletud „olemasoleva abina“ „heakskiidetud abi, see tähendab komisjoni või nõukogu poolt heaks kiidetud abikavad või individuaalne abi“, või „abi, mida peetakse heakskiidetuks“ komisjoni poolt. Eelotsusetaotlusest nähtub aga, et ei nõukogu ega komisjon ei ole andnud põhikohtuasjas käsitletavale hinnaeelisele heakskiitu ning samuti ei saa seda pidada komisjoni poolt heakskiidetuks, kuna teda sellest ei teavitatud. Seega ei saa seda eelist – juhul, kui see kvalifitseeritakse riigiabiks – pidada ka „olemasolevaks abiks“ määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunktide ii ja iii tähenduses, kuid seda peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 105 Kolmandaks on „olemasolev abi“ määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti iv kohaselt ka „abi, mida peetakse olemasolevaks abiks vastavalt [...] määruse [2015/1589] artiklile 17“.
- 106 Määruse 2015/1589 artikli 17 lõikes 1 on sätestatud, et komisjonil on õigus ebaseaduslik abi tagasi nõuda kümne aasta jooksul. Selle artikli lõike 2 kohaselt hakkab aegumistähtaeg kulgema päevast, mil abisaajale antakse ebaseaduslikku abi kas individuaalse abina või abikava raames, ning igasugune komisjonipoolne või komisjoni nõudmise peale liikmesriigipoolne ebaseadusliku abiga seotud tegevus katkestab nimetatud tähtaja kulgemise. Lisaks loetakse selle artikli lõike 3 kohaselt igasugune abi, mille suhtes aegumistähtaeg on möödunud, olemasolevaks abiks (26. aprilli 2018. aasta kohtuotsus ANGED, C-233/16, EU:C:2018:280, punkt 79).
- 107 Selleks et hinnata, kas põhikohtuasja kaebajate nõutud summad võib kvalifitseerida „olemasolevaks abiks“ määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti iv tähenduses, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus kümnendas eelotsuse küsimuses Euroopa Kohtul selgitada, kas määruse 2015/1589 artikli 17 lõikes 1 ette nähtud aegumistähtaja kulgemise alguseks tuleb määrata kuupäev, mil kehtestati hinnaelis, mille kohaldamist põhikohtuasja kaebajad taotleavad, või kuupäev, kui neile tegelikult see eelis välja maksti.
- 108 Sellega seoses tuleneb kõnealuse määruse artikli 17 lõikest 2, et kümneaastase aegumistähtaja kulgemise alguse määramiseks viitab see säte päevale, mil abisaajale anti abi, mitte aga päevale, mil abikava vastu võeti (vt selle kohta 8. detsembri 2011. aasta kohtuotsus France Télécom vs. komisjon, C-81/10 P, EU:C:2011:811, punkt 81).
- 109 Lisaks tuleb aegumistähtaja väljaarvutamisel pidada abi abisaajale antuks alles kuupäeval, mil see talle tegelikult anti (8. detsembri 2011. aasta kohtuotsus France Télécom vs. komisjon, C-81/10 P, EU:C:2011:811, punkt 82).
- 110 Nimelt on määruse 2015/1589 artikli 17 eesmärk määrata kindlaks tähtaeg, mille jooksul võib komisjon ebaseaduslikult antud abi tagasi nõuda. Järelikult ei saa selle tähtaja kulgemise alguseks määrata kuupäeva, mis eelneb kuupäevale, mil ebaseaduslikku abi maksti.
- 111 Siinses asjas, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 67, vastavad summad, mida põhikohtuasja kaebajad nõuavad, hinnaeelise sellele osale, millele neil enda arvates oli õigus aastatel 2006–2008 kehtinud Läti õigusnormide alusel ja mida neile ei makstud koos selle eelise ülejäänud osaga. Seni, kuni neid summasid ei ole tegelikult makstud, tuleneb eelmisest punktist, et määruse 2015/1589 artiklis 17 ette nähtud aegumistähtaeg ei ole nende puhul kulgema hakanud. Vastab tõele, et Administrativā apgabaltiesa (piirkondlik halduskohus) rahuldab

põhikohtuasja kaebajate nõuded vastavalt 3406,63 euro ja 662,26 euro ulatuses. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 87 märkis, on selle kohtu otsustes siiski ette nähtud nende otsuste täitmise peatamine seniks, kuni abist on teatatud ja komisjon on nende kohta seejärel otsuse teinud. Järelikult ei ole abi veel tegelikult antud, st väljamõistetud summasid ei ole makstud, ja määruse 2015/1589 artikli 17 lõikes 1 sätestatud aegumistähtaeg ei ole hakanud kulgema ning ammugi ei ole see tähtaeg möödunud.

- 112 Järelikult ei ole määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunktis iv ette nähtud tingimused täidetud, mistõttu ei saa põhikohtuasjas käsitletavaid summasid, kui need tuleks kvalifitseerida abimeetmeteks, pidada „olemasolevaks abiks“ selle sätte tähenduses.
- 113 Neljandaks on „olemasolev abi“ määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti v tähenduses ka igasugune abi, mida peetakse olemasolevaks abiks, „kuna on võimalik teha kindlaks, et selle kehtestamise ajal ei olnud see veel abi, vaid on muutunud selleks hiljem siseturu arengu tõttu ja ilma et liikmesriik oleks seda muutnud“. Selles sättes on täpsustatud, et „[k]ui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist liidu õiguses, ei käsitata neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina“.
- 114 Tuleb märkida, et eelotsusetaotluses ei ole mainitud olukorda, kus taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kasuks kehtestatud meede on muutunud abiks siseturu arengu soodustamiseks. Pealegi, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 54, ei nõua „riigiabiks“ kvalifitseerimine, et elektriturg oleks enne täielikult liberaliseeritud.
- 115 Seega tuleb asuda seisukohale, et põhikohtuasja kaebajate nõutud summad, juhul kui need tuleb kvalifitseerida riigiabiks, ei ole „olemasolev abi“ ka määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti v tähenduses.
- 116 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb üheksandale ja kümnendale eelotsuse küsimusele vastata, et määruse 2015/1589 artikli 1 punkte b ja c tuleb tõlgendada nii, et kui riigiabi ei vasta ühelegi selle määruse artikli 1 punktis b ette nähtud olemasoleva abi kategooriale, tuleb see abi, sealhulgas abi osa, mille maksmist hiljem nõutakse, kvalifitseerida „uueks abiks“ selle määruse artikli 1 punkti c tähenduses.

Üheteistkümmes küsimus

- 117 Üheteistkümnenda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikli 108 lõiget 3, määruse 2015/1589 artikli 2 lõiget 1 ja artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus võib rahuldada nõude maksta välja summa, mis vastab uuele abile, millest ei ole komisjonile teatatud, tingimusel et asjaomased riigisisesed asutused teatavad sellest abist enne komisjonile nõuetekohaselt ja komisjon annab sellele heakskiidu või loetakse, et ta on sellele heakskiidu andnud.
- 118 Selle küsimuse eesmärk on võimaldada eelotsusetaotluse esitanud kohtul hinnata, kas Administrativā apgabaltiesa (piirkondlik halduskohus) kohtuotsused, mille peale on esitatud kassatsioonkaebus, on kooskõlas eelmises punktis nimetatud liidu õigusnormidega. Nimelt, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 28, rahuldab viimati nimetatud kohus nende kohtuotsustega osaliselt DOBELES HESi ja GMi nõuded ning mõistis reguleerivalt asutuselt välja vastavalt 3406,63 euro ja 662,26 euro suuruse summa, tingimusel et komisjon teeb otsuse, millega see abi heaks kiidetakse, või loetakse, et ta on sellise otsuse teinud.

- 119 Euroopa Kohtu praktikast nähtub, et ülesanne, mille liidu õigus annab liikmesriigi kohtutele riigiabi järelevalvesüsteemi rakendamisel, hõlmab eelkõige kohustust – kui need kohtud leiavad, et kõnealusest meetmest oleks tulnud komisjonile teatada – kontrollida, kas asjaomane liikmesriik on seda kohustust täitnud, ja kui see nii ei ole, siis tunnistada meede ebaseaduslikuks (vt selle kohta 19. märtsi 2015. aasta kohtuotsus OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punkt 68).
- 120 Liikmesriikide kohtute ülesanne on teha ELTL artikli 108 lõike 3 rikkumise kohta kõik järeldused vastavalt oma riigisisesele õigusele (vt selle kohta 19. märtsi 2015. aasta kohtuotsus OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punkt 69).
- 121 Juhul kui liikmesriigi kohtule on esitatud nõue ebaseadusliku abi väljamaksmiseks – ilma et sellest oleks komisjoni teavitatud –, peab liidu õigusega sellele kohtule antud riigiabi kontrollimise ülesanne põhimõtteliselt viima selleni, et kohus jätab nõude rahuldamata.
- 122 Sellegipoolest, liikmesriigi kohtu otsus, millega kohustatakse vastustajat asjaomast abi välja maksuma, kuid tingimusel, et liikmesriigi pädevad asutused on sellest enne komisjonile teatanud ja see institutsioon annab oma nõusoleku või loetakse, et ta on nõusoleku andnud, on samuti laadilt selline, millega välditakse uue abi andmist, mis rikuks ELTL artikli 108 lõiget 3, määruse 2015/1589 artikli 2 lõiget 1 ja artiklit 3.
- 123 Seetõttu tuleb ELTL artikli 108 lõiget 3 ning määruse 2015/1589 artikli 2 lõiget 1 ja artiklit 3 tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus võib rahuldada nõude maksta välja summa, mis vastab uuele abile, millest ei ole komisjonile teatatud, tingimusel et asjaomased riigisisised asutused teatavad sellest abist enne komisjonile nõuetekohaselt ja komisjon annab selleks oma nõusoleku või loetakse, et ta on selle nõusoleku andnud.

Kaheteistkümnnes küsimus

- 124 Oma kaheteistkümnenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle hindamisel, kas summad kujutavad endast „riigiabi“ selle sätte tähenduses, on oluline, et neid nõutakse ametiasutuselt, kes on erinev sellest ametiasutusest, kes on üldjuhul kohustatud neid tasuma asjasse puutuvate riigisiseste õigusnormide alusel ja kelle eelarve on mõeldud üksnes tema enda tegevuskulude katteks.
- 125 ELTL artikli 107 lõikest 1 tuleneb, et riigiabi olemasolu ei sõltu mitte asutusest, kes vastutab selle maksmise eest riigisisese õiguse alusel, vaid sellest, et kõnealune abi makstakse riiklikku päritolu rahalistest vahenditest. Eelkõige ei ole sellega seoses tähtsust, kas kõnealuse eelise määramise eest vastutaval isikul on riigisisese õiguse alusel avalik-õiguslik või eraõiguslik seisund või seadusjärgne autonoomia (vt selle kohta 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus komisjon vs. TV2/Danmark, C-656/15 P, EU:C:2017:836, punktid 44 ja 45).
- 126 Järelikult ei saa eelise kvalifitseerimist riigiabiks mõjutada asjaolu, et osa sellest abist, mida ei tasunud asutus, kes on põhimõtteliselt kohustatud seda tegema riigisisese õiguse alusel, nõutakse kohtu kaudu välja erinevalt ametiasutuselt.
- 127 Järelikult tuleb kaheteistkümnendale küsimusele vastata, et ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle hindamisel, kas summad kujutavad endast „riigiabi“ selle sätte tähenduses, ei ole tähtsust asjaolul, et neid summasid nõutakse ametiasutuselt, kes on erinev sellest ametiasutusest, kes on üldjuhul kohustatud neid tasuma asjasse puutuvate riigisiseste õigusnormide alusel, ja kelle eelarve on mõeldud üksnes tema enda tegevuskulude katteks.

Kolmeteistkümnes küsimus

- 128 Kolmeteistkümnenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiiv 2002/20 võib olla takistuseks sellele, et põhikohtuasja kaebajad „võivad saada hüvitist“ reguleerivalt asutuselt.
- 129 Tuleb sedastada, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 100, et see direktiiv, mis käsitleb elektroonilise side turgu, ei ole elektrisektoris kohaldatav.
- 130 Sellest järeldub, et kolmeteistkümnes küsimus ei ole ilmselgelt põhikohtuasjade lahendamiseks tarvilik ja on seega käesoleva kohtuotsuse punktis 47 meenutatud kohtupraktika kohaselt vastuvõetamatu.

Kohtukulud

- 131 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotlused esitanud kohtus pooleli olevate asjade üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseiga seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, mis kohustavad tegevusloa saanud elektrienergia tootjat ostma taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiat turuhinnast kõrgema hinnaga ja mis näevad ette, et sellest tulenevaid lisakulusid rahastatakse lõpptarbijatele kehtestatud kohustuslikust tasust, või mis näevad ette, et nende lisakulude katmiseks kasutatavad vahendid jäävad pidevalt avaliku kontrolli alla, kujutavad endast sekkumist „riigi ressurssidest“ selle sätte tähenduses.
2. ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et eelise kvalifitseerimine „riigiabiks“ selle sätte tähenduses ei sõltu tingimusest, et asjaomane turg on enne täielikult liberaliseeritud.
3. ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui riigisiseste õigusnormidega on kehtestatud „riigiabi“ selle sätte tähenduses, kujutab sellise summa väljamõistmine, mida kohtus nende õigusnormide alusel nõuti, endast samuti sellist abi.
4. ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi õigusnorme, millega nähakse ette seaduslik õigus saada suurendatud tasu taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia eest, loetakse „riigiabiks“ selle sätte tähenduses, siis tuleb kohtule esitatud nõudeid seda õigust täielikult kasutada käsitada kui nõudeid tasuda selle riigiabi saamata jäänud osa, mitte aga kui nõudeid, et kohus, kelle poole pöörduti, määraks neile eraldi riigiabi.

5. Komisjoni 18. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse [ELTL] artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes, eelkõige selle artikli 5 lõiget 2, tuleb tõlgendada nii, et selle määruse artikli 3 lõikes 2 sätestatud vähese tähtsusega abi ülemmäära järgimise hindamisel tuleb arvestada abisummat, mida asjaomaste riigisiseste õigusnormide kohaselt on nõutud, millele lisanduvad väljamaksed, mida samade õigusnormide alusel võrdlusperioodil juba on saadud.
6. Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli 108 kohaldamiseks, artikli 1 punkte b ja c tuleb tõlgendada nii, et kui riigiabi ei vasta ühelegi selle määruse artikli 1 punktis b ette nähtud olemasoleva abi kategooriale, tuleb see abi, sealhulgas abi osa, mille maksmist hiljem nõutakse, kvalifitseerida „uueks abiks“ selle määruse artikli 1 punkti c tähenduses.
7. ELTL artikli 108 lõiget 3 ning nõukogu 13. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli 108 kohaldamiseks, artikli 2 lõiget 1 ja artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus võib rahuldada nõude maksta välja summa, mis vastab uuele abile, millest ei ole komisjonile teatatud, tingimusel et asjaomased riigisisised asutused teatavad sellest abist enne komisjonile nõuetekohaselt ja komisjon annab selleks oma nõusoleku või loetakse, et ta on selle nõusoleku andnud.
8. ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle hindamisel, kas summad kujutavad endast „riigiabi“ selle sätte tähenduses, ei ole tähtsust asjaolul, et neid summasid nõutakse ametiasutuselt, kes on erinev sellest ametiasutusest, kes on üldjuhul kohustatud neid tasuma asjasse puutuvate riigisiseste õigusnormide alusel ja kelle eelarve on mõeldud üksnes tema enda tegevuskulude katteks.

Allkirjad